

Stratenmakers

F. BOER

In het jaar dat ik ‘won’ door voor mijn kandidaatsexamen te zakken heb ik als student gewerkt bij een uitgeverij van vakbladen voor de textielindustrie. Het was op de afdeling documentatie, die bestond uit twee vaste krachten en ikzelf. Stelt u zich het kantoor voor uit de Jiskefet-serie *Debiteuren Crediteuren*, maar dan zonder computers. Terwijl die nu prototypisch zijn voor het kantoor, vond je toen op het bureaublad een vloeiblad, pennen, liniaal, schaar en lijmpot. Het ‘knippen’ en ‘plakken’ van Windows deden we nog met de hand. Ik moest krantenberichten die iets met de textielindustrie te maken hadden, uitknippen en op een kaart plakken, die vervolgens werd voorzien van trefwoorden en op alfabet gerangschikt in een kaartenbak.

Wanneer er koffie was gebracht, of een sigaret gerookt moest worden, liepen we even naar het raam dat uitzicht bood op een rustige straat in de Amsterdamse Concertgebouwboulevard. Ik herinner mij de periode waarin het wegdek opnieuw werd bestraat. Telkens wanneer wij voor het raam stonden, zagen we dat de stratenmakers een pauze genomen hadden. Mijn collega's en ik spraken er schande van. Wat dachten ze wel niet, sjekkies roken en koffie lebben uit een thermoskan, terwijl de straat nu al wekenlang openlag.

Bureau Jeugdzorg Hier moet ik wel eens aan denken wanneer ik in de krant voor de zoveelste keer lees dat het Bureau Jeugdzorg heeft gefaald. Journalisten, inspecteurs en politici gebruiken krachtige termen wanneer zij vaststellen wat er allemaal verkeerd is gegaan. Samen, journalisten, inspecteurs en politici, staan ze zich voor het raam op te winden over de stratenmakers van Bureau Jeugdzorg, die niets lijken uit te voeren. Gemakshalve, net als ik en mijn kantoorcollega's, vergetend dat zijzelf op dat moment ook niets doen, en dat terwijl zij een veel minder zwaar beroep uitoefenen dan stratenmakers, die domweg gedwongen zijn regelmatig te pauzeren.

Laat geen misverstand ontstaan. Ook ik ben ervan overtuigd dat de jeugdzorg in Nederland er lang niet altijd in slaagt om te doen wat ze moet doen en dat de gevolgen hiervan soms rampzalig zijn. Overigens functioneert de Nederlandse jeugdzorg niet slechter dan die in min of meer vergelijkbare landen. Het gaat kennelijk om zorg die moeilijk altijd efficiënt en effectief kan worden geboden. Dat is uiteraard geen reden om niet onophoudend te blijven pogen de efficiëntie en effectiviteit te vergroten. Maar daarbij helpt het niet wanneer kantoorbedienden op afstand bedenken hoe stratenmakers hun werk moeten doen. En dat is precies wat nu gebeurt.

Centra voor Jeugd en Gezin De toverwoorden waarmee het te kortschieten van jeugdzorg tegenwoordig moet worden bezworen,

luiden: Centra voor Jeugd en Gezin. De website van het Programma-ministerie voor Jeugd en Gezin vertelt wat de bedoeling is: 'Met de Nederlandse jeugd en gezinnen gaat het over het algemeen goed en er zijn goede basisvoorzieningen aanwezig om jongeren in hun gezondheid en ontwikkeling te stimuleren, om ouders te ondersteunen bij de opvoeding en om problemen te voorkomen, signaleren en aan te pakken. Toch valt er in hulpverlening jeugd tussen wal en schip, kan meer worden gedaan om vroegtijdig problemen te signaleren en werken instanties nog onvoldoende samen. Het Kabinet wil met de ontwikkeling van CJG dat snel, goed en gecoördineerd advies en hulp op maat vanzelfsprekend wordt (één gezin, één plan)'.

Het probleem is duidelijk: er wordt te weinig samengewerkt tussen instellingen voor jeugdzorg. Waar hebben we dat eerder gehoord? In elk geval in 1994 toen de regering zich via een notitie uitsprak voor een betere 'regie in de jeugdzorg'. Het was het gemarkeerde begin van de ontwikkeling die zou leiden tot de Wet op de Jeugdzorg (2005), waarin aan het Bureau Jeugdzorg een centrale plaats werd toegekend. Die ontwikkeling heb ik zelf van dichtbij meegemaakt, vooral in de periode waarin ik voorzitter was van de sectie (nu afdeling) Kinder- en Jeugdpsychiatrie van de Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie. Ik herinner mij talrijke vergaderingen, nogal eens voorbereid door consultants die door een ministerie waren ingehuurd. Het leidde tot een product dat vooral was bedacht door mensen die het grootste deel van de dag achter de computer doorbrengen, en dat op talrijke onderdelen werd geamendeerd door bestuurders die erop toezagen dat hun instellingen er niet op achteruit zouden gaan.

Spraakverwarring en verloop Het gevolg was een lappendeken van regels en uitvoeringspraktijken die als volgt kon worden gekarakteriseerd: 'Het beeld dat uit deze wettelijke bepalingen en praktijkontwikkelingen oprijst, is niet rooskleurig. Er is een welhaast Babylonische spraakverwarring in het jeugdzorgveld: er zijn zorgaanbieders, aanbieders van zorg, gemeentelijke en provinciale gefinancierde gezinscoaches, gezinsvoogden, contactpersonen, zorgcoördinatoren, coördinatoren van zorg, casemanagers, cliëntondersteuners, trajectbegeleiders, duale casemanagers, jeugdreclasserders en casusregisseurs. Verschillende begrippen voor dezelfde activiteit en dezelfde begrippen met verschillende betekenis' (Van den Braak & Konijn 2006).

Over het Bureau Jeugdzorg, dat zo'n belangrijke rol moest spelen, kon in 2004 dit worden gezegd: 'Gedragsdeskundigen die zich uitsluitend mogen bezighouden met beknopte diagnostiek en het stellen van indicaties voor hulp die door anderen moet worden geboden, zullen hun werk op langere termijn niet aantrekkelijk vinden. Het gevolg is dat er een groot verloop ontstaat onder medewerkers van Bureaus Jeugdzorg. Dat betekent

LITERATUUR

- Boer, F. (2004). Wet op de jeugdzorg, gevolgen voor het kinder- en jeugdpsychiatrisch handelen. In N. Duits, J.A.C. Bartels, & W.B. Gunning (red.), *Jeugdpsychiatrie en recht*. (pp. 209-212). Assen: Van Gorcum.
- Braak, J. van den & Konijn, C. (2006). (On)mogelijkheden van casemanagement voor multiprobleemgezinnen: Babylonische spraakverwarring belemmert adequate zorg. *Nederlands Tijdschrift voor Jeugdzorg*, 10, 18-27.

AUTEUR

F. BOER is hoogleraar Kinder- en Jeugdpsychiatrie aan het Academisch Medisch Centrum/Universiteit van Amsterdam en de Bascule.
Correspondentieadres: prof.dr. F. Boer, AMC, Meibergdreef 5, 1105 AZ Amsterdam.
E-mail: f.boer@amc.uva.nl.

TITLE IN ENGLISH roadworkers

dat er geen ervaring wordt opgebouwd en dat de scholing en consultatie die wordt geboden, niet beklijft binnen de organisatie..... Nederland is (terecht) trots op een stelsel van gezondheidszorg waarin de huisarts zo'n centrale rol speelt. Binnen de jeugdzorg is zo'n rol weggelegd voor de Bureaus Jeugdzorg (samen met de huisartsen). Om die rol te kunnen vervullen moeten medewerkers hun werk uitdagend en dankbaar vinden. Wanneer de taken van medewerkers van Bureaus Jeugdzorg teveel worden beknot, zullen deze bureaus nooit over voldoende kwaliteit beschikken, waardoor zij straks vanzelf weer verdwijnen, omdat de omgeving ze slechts als lastige sta-in-de-wegs zal ervaren' (Boer 2004).

Helaas is deze bewering bewaarheid. Bureaus Jeugdzorg kampen met een enorm personeelsverloop en de voortvarendheid waarmee hier en daar wordt gewerkt aan de totstandkoming van Centra voor Jeugd en Gezin, doet vermoeden dat men daarmee hoopt af te komen van de Bureaus Jeugdzorg. Maar ik citeer deze passage niet om mijn gelijk te halen. De reden is een andere. Wanneer niet goed wordt uitgezocht wat verkeerd is gegaan met de instelling van Bureaus Jeugdzorg, is de Centra voor Jeugd en Gezin eenzelfde roemloos lot beschoren. De tijd van politici is beperkt en er is een begrijpelijk verlangen naar eenvoudige oplossingen. Daarbij past het aanwijzen van een zondebok (BJZ) en het introduceren van een verlosser (CJG). Maar wanneer niet eerst een historische analyse wordt gedaan, blijft het bij betekenisloze oneliners. Het veld kan het zich niet veroorloven aan dergelijke simplificaties mee te doen. Wanneer je met je knieën in het zand probeert een echte weg aan te leggen, helpt retoriek je geen meter vooruit.